

# УРСУЛА ЛЕ ГУИН СОМНАМБУЛИ

Превод от английски: Владимир Германов, 2013

[chitanka.info](http://chitanka.info)

Джон Фелбърн

Казах на камериерката да не идва да чисти бунгалото ми преди четири часа, когато излизам да бягам. Обясних ѝ, че съм нощна натура, пиша до късно и спя до късно сутрин. Някак стана ясно, че пиша пиеса. Тя попита:

— Театрална пиеса?

Потвърдих, а тя каза:

— Веднъж гледах такава.

Каква чудесна реплика. Оказа се, че било някаква продукция в средното училище, някакъв мюзикъл. Обясних ѝ, че моята пиеса е доста различна, но тя не поиска подробности. Всъщност нямаше начин да обясня на жена като нея какво пиша. Жизненият ѝ опит е толкова невероятно ограничен. Живее тук, чисти стаи, връща се у дома и гледа телевизия — навярно някоя викторина. Реших да я включа в бележника си с герои, написах „Ава, камериерката“ и установих, че няма какво повече да добавя. Все едно да опитваш да опишеш чаша вода. Тя е това, което разбират хората, когато казват „приятна жена“. Би била напълно невъзможна като героиня от пиеса, защото никога не казва и не прави нищо, което не казва и не прави всеки друг. Говори с клишета. Тя е клише. На около четиридесет, със среден ръст, едра в ханша, бледа, с не особено здрав цвят на лицето, русолява — половината бели жени в Америка изглеждат така. Извадена от калъп, направена с форма за сладкиши. Бягах час — час и половина, докато тя чистеше бунгалото, и си мислех, че тя никога не би направила нищо от рода на бягането, че вероятно не прави никакви физически упражнения. Хората като нея не контролират живота си. Хората като нея в град като този водят съществуване за масова употреба, стереотипно, вземат идеите си от телевизията. Сомнамбули. От това става добро заглавие. „Сомнамбули“. Как обаче да пишеш смислено за човек, който е напълно предсказуем? Дори сексът би бил отегчителен.

Тази седмица в бунгалото до потока има някаква жена. Когато бягам по брега следобедите, тя ме наблюдава. Попитах Ава за нея. Ава, разбира се, каза: „Тя е много приятна“. Макан има много хубави крака. Но стари.

## *Катрин Макан*

Ако имах въздушна пушка, можех да се скрия на верандата и да фрасна една по задника на младежа, който помпа покрай бунгалото по малките си червени ластични гащета. Оглежда ме.

Днес видях Вирджиния Хърн в Хамбълдън. Казах ѝ, че мястото се превръща в проклета писателска колония — тя самата, която продължава да колекционира „Пулицър“, или каквито там са наградите ѝ, сега и онзи младеж в бунгалото с дъсчения покрив, който седи пред компютъра до четири сутринта. В „Убежището“ е толкова тихо, че чувам как онова нещо писука и трака по цяла нощ.

— Може да е много усърден счетоводител — отбеляза Вирджиния.

— Не и с малките си червени ластични шорти — възразих аз. Тя възкликна:

— О, това е Джон. — Някой си. — Да, поставили са негова пиеса някъде на Изток, той ми го каза.

— А какво прави тук? — попитах аз. — Лежи в краката ти?

— Не — отговори тя. — Каза, че имал нужда да се спаси от стреса на цивилизацията, така че прекарва летата на Запад.

Вирджиния изглежда много добре. Има онзи кос и тъмен отблясък в очите. Опасна жена, нежна като мляко.

— Как е Ава? — поинтересува се тя.

Ава се грижеше за къщата ѝ на Бретън Хед миналото лято, когато тя и Джей пътуваха, затова пита за нея, макар и да не знае историята, която Ава ми разказа. Отговорих, че Ава е добре.

Мисля, че наистина е така, при все че още ходи внимателно. Може би това е забелязала Вирджиния. Ава ходи като тай чи боец, като акробат по високо изпънато въже. Стъпалото точно пред другото и никакви резки движения.

Когато почука, чайт беше готов — беше през първата ми сутрин там. Седнахме на масата в кухненската ниша както другите лета и разговаряхме. Предимно за Джейсън. Той сега е в десети клас, играе бейзбол, кара скейтборд, сърф, умира да се качи на някое от онези неща с платна и да отиде на река Худ. „Океанът май не му стига“ — казваше Ава. Гласът ѝ беше без цвят, когато говореше за него. Предполагам, че момчето е като баща си, поне физически, и че ѝ

създава неприятности или я отблъсква, при все че тя се е вкопчила в него лоялно, не иска да се отдели. И може би изпитва и ревност към него като оцелял: „Защо ти, а не тя?“. Нямам представа какво мисли и чувства Джейсън във връзка с всичко това. От малкото, което виждам, когато се отбива тук, съдя, че е мило момче, запалено по спортовете, с които се занимават момчетата, предполагам, защото е необходимо да правят нещо добре.

С Ава винаги се уговаряме отново каква работа трябва да върши, когато съм тук. Твърди, че ако не чисти с прахосмукачка два пъти седмично и не изнася боклука, господин Шото „ще я подгони“. Съмнявам се, че би го направил, но става дума за нейното работно място и нейната съвест. Тоест трябва да прави това и да се отбива всеки ден, за да види дали не ми е нужно нещо. Или да изпива чаша чай с мен. Обича „Ърл Грей“.

### *Кен Шото*

Може да ѝ се вярва. Казах на Деб на закуска, че не може да си представи какъв късмет имаме. Бринези трябва да наемат каквото намерят — момичета от училище, които не знаят как да оправят легло, нито искат да се научат, жени от различни етноси, които не знаят езика и си отиват точно когато ги обучиш. В края на краищата кой иска цял живот да чисти мотелски стаи? Само човек, който няма нужното образование и самоуважение, за да намери нещо по-добро. Ава също немаше да се задържи, ако се отнасях към нея както Бринези се отнасят към техните камериерки. Веднага разбрах, че имаме късмет с нея. Тя знае как да чисти и е готова да работи за долар над минималната ставка. Защо тогава да не се отнасям с нея като с равна? След четири години? Ако иска да чисти едно бунгало в седем сутринта, а друго в четири следобед, това си е нейна работа. Тя се разбира с клиентите, аз не ѝ се бъркам. Не я притискам.

— Остави на мира Ава, Деб. — Това ѝ казах тази сутрин. — Тя е честна, постоянна, на нея може да ѝ имаш доверие — грижи се за момчето си, което учи в средното училище тук. Какво повече можеш да искаш? Казвам ти, поема половината товар от раменете ми!

— Вероятно си мислиш, че аз трябва да тичам след нея и да следя какво прави — намръщи се Деб. Бога ми, понякога наистина ме вади от кожата. Защо говори така? Не съм я обвинил за нищо.

— Тя няма нужда от следене — казах.

— Ти си мислиш — тросна се Деб.

— Добре, какво не е направила както трябва?

— Да е направила? Не, нищо. Тя не може да направи нищо лошо!

Не разбирам защо трябва да говори така. Не може да е ревност, не и от Ава, за бога! Ава изглежда добре, има си всичко, обаче, дявол да го вземе, не позволява да гледаш на нея по този начин. Някои жени просто не са такива. Просто не дават сигнали. Дори не мога да си помисля, че ще си помисля за нея по този начин. Деб не вижда ли това? Какво тогава има против Ава, по дяволите? Винаги съм смятал, че я харесва.

— Тя е потайна — добавя само. — Тръпки ме побиват от нея.

— Стига, Деб! — казах. — Тя е мълчалива. Може да не е много умна. Не знам. Не е приказлива. Някои хора не са.

— Искам да имам жена, която знае повече от две думи. Щом като съм запокитена в горите тилилейски тук.

— Струва ми се, че и бездруго прекарваш по цял ден в града — казах, без да искам да прозвучи като упрек. Това е просто факт. И защо да не го прави? Не съм взел това място, за да уморя жена си от работа или за да я вържа. Аз го управлявам и го поддържам, Ава Еванс чисти бунгалата, а Деб е свободна да прави каквото иска да прави. Така исках да бъде. Като че ли обаче не е достатъчно или тя не мисли така, или има нещо друго.

— Ами — каза тя, — ако аз имах някаква отговорност, питам се дали би сметнал мен за достойна за доверие.

Ужасно е да се подценяваш така. Ще ми се да знаех как да я накарам да не се подценява така.

### *Деб Шото*

Демонът говори. Кен не знае как се е вселил в мен. Как бих могла да му кажа? Ако го направя, той ще ме убие отвътре.

Демонът обаче познава тази жена, Ава. Изглежда толкова мила и добра, „Да, госпожо Шото, разбира се, госпожо Шото“, ходи на пръсти наоколо с кофите и четките си, с метлите и кошчетата си. Крие се. Знаем кога една жена се крие. И демонът знае. Намери мен. Ще намери и нея.

Няма никаква полза да опитвам да се измъкна. Мисля, че трябва да й кажа това. След като веднъж сложат демона в теб, никога няма да си отиде. Като бременност е.

Тя има син, значи трябва да й се е случило по-късно, трябва да е бил съпругът й.

Нямаше да се омъжа за Кен, ако знаех, че демонът е в мен. Той обаче започна да говори едва миналата година. Когато ми откриха киста и лекарят помисли, че е рак. Тогава разбрах, че е бил сложен в мен. После, когато се установи, че не е рак, и Кен се радваше толкова много, той започна да се движи в мен, там, където беше кистата, и да ми казва разни неща, а сега вече казва неща и с моя глас. Кен знае, че е там, но не знае как е попаднал там. Кен знае толкова много, знае как да живее, живее заради мен, той е моят живот. Но аз не мога да говоря с него. Не мога да кажа нищо, защото онова идва в устата ми, обсебва собствения ми език и говори разни неща. И нещата, които изрича, нанасят Кен. Аз не знам какво да направя. И ето че Кен си тръгва с тежката си походка и увиснала челюст, връща се към работата си. Работи през цялото време, но пълнее. Не трябва да яде толкова много холестерол. Казва обаче, че винаги се е хранил така. Не знам какво да направя.

Трябва да говоря с някого. Онова не иска да разговаря с жени, така че аз мога. Ще ми се да можех да поговоря с госпожа Макан. Но тя е снобка. Колежанките са снобки. Говори толкова бързо, а веждите й мърдат. Такъв човек не може да разбере. Ще си помисли, че съм луда. Не съм луда. В мен има демон. Не аз го сложих там.

Бих могла да поговоря с момичето от островърхото бунгало. Но тя е толкова млада. И всеки ден заминават някъде с пикапа си. И те са колежани.

Има една друга жена, която идва в Хамбълтън, възрастна е. Госпожа Инман. Изглежда толкова мила. Искан ми се да можех да поговоря с нея.

## *Линзи Харц*

Хората тук, в „Убежището на Хана“, са толкова странни, че не мога да им вярвам. Например семейство Шото. Божичко! Той е наистина симпатяга, обаче по цял ден тича наоколо — поддържа малкия канал, който е прокопал от потока към имота си, нещо като поток играчка, плевни, кастри храсти, събира листа с греблото, а онзи ден, когато, се прибирахме, го видяхме да събира смърчови иглички от пътеката, както една домакиня би чистила килима си от нишки. Изградил е малки мостчета над потока играчка, с камъни очертава малките алеи между бунгалата. Пренарежда камъните всеки ден. Подравнява ги в права линия, подбира ги еднакви по големина.

Госпожа Шото го наблюдава през прозореца на кухнята. Или пък се качва на колата си, изминава познатия път от километър и половина до града, пазарува пет часа и се връща с бутилка мляко. Стиснала здраво присвитите си, кисели устни. Тя мрази да се усмихва. Усмивката за нея е тежко усилие, тя работи усилено, за да го постигне, може би ѝ се налага да почива половин час след това.

Тук е и госпожа Макан, която идва всяко лято, познава всички, ляга си в девет вечерта и става в пет сутринта, прави китайски упражнения на верандата си и медитира на покрива. Качва се на покрива от стряхата над верандата. Качва се на стряхата през прозореца на бунгалото.

После е господин Елитен университет, който си ляга в пет сутринта и става в три следобед, той не контактува с аборигените. Без съмнение контактува само с компютъра и с модемите му, а вероятно има и факс там, вътре. Всеки ден в четири бяга по брега, когато всички хора са там, така че да видят червените му шорти и мускулестите му крака, и маратонките му за сто и четирийсет долара.

Накрая сме аз и Джордж — ние всеки ден излизаме да картографираме тайно местата, където горската служба и дърводобивните компании секат незаконно стари гори по крайбрежието, за да напишем статия, която никой няма да публикува, дори тайно.

Трима с обесивно-компулсивно разстройство, един егоманиак, двама параноици.

Единственият нормален човек в „Убежището на Хана“ е камериерката, Ава. Тя просто идва и казва: „Добър ден“ и „Имате ли нужда от кърпи?“, чисти с прахосмукачката, докато дебнем дървосекачите, и общо взето се държи като нормално човешко същество. Попитах я дали е местна. Отговори, че живее тук от няколко години. Синът ѝ учи в средното училище. „Градът е хубав“ — каза. Има нещо много ясно в изражението ѝ, нещо чисто и невинно, като вода. Точно за този тип хора ние, параноиците, бихме спасявали горите, ако изобщо успеем. Така или иначе, добре е, че все още има хора, които не са напълно превъртели.

### *Катрин Макан*

Попитах Ава дали смята да остане тук, в „Убежището“.

Отговори, че, да, предполага.

— Можеш да си намериш по-добра работа — казах ѝ.

— Да, предполагам — отговори тя.

— По-приятна.

— Господин Шото е много добър човек.

— Госпожа Шото обаче...

— Няма проблем с нея — възрази Ава разгорещено. — Понякога може да е лоша с него, но никога не си го изкарва на мен. Мисля, че всъщност е добър човек, обаче...

— Обаче?

Направи бавен, достолепен жест с отворена длан: не знам, кой знае, вината не е нейна, всички сме в едно и също положение.

— Разбирам се с нея добре — добави.

— Ти се разбираш добре с всички, Ава. Можеш да си намериш по-добра работа.

— Нямам умения, госпожо Макан. Възпитавана съм да бъда съпруга. Където живееш, в Юта, жените са съпруги. — Произнесе го натъртено. — Така че знам как да правя това, да чистя и така нататък. Все едно.

Почувствах угризение, че проявявам неуважение към работата ѝ.

— Имах предвид просто да получаваш по-добра заплата — поясних.



— Ще поискам от господин Шото повишение за Деня на благодарността — каза тя със светнали очи. Явно това беше дълго обмислян план. — Ще се съгласи. — Усмивката ѝ беше краткотрайна, изобщо не се задържа на устните.

— Искаш ли Джейсън да учи в колеж?

— Ако той пожелае — отговори тя неопределено. Идеята я безпокоеше. Тревожеше я. Всяка мисъл за напускане на Клатсанд, дори само за възможността Джейсън да тръгне по широкия свят, я плашеше, може би винаги ще я плаши.

— Няма опасност, Ава — казах аз много внимателно. За мен е болезнено да гледам страха ѝ и винаги се стремя да избягвам болката. Искам да си даде сметка, че е свободна.

— Знам — отвърна тя и пое кратко, дълбоко дъх, сякаш отново се изплаши.

— Никой не те преследва. Никога не са те преследвали. Било е самоубийство. Показа ми изрезката от вестника.

— Изгорих я — каза тя.

МЕСТЕН МЪЖ СТРЕЛЯ, УБИВА ДЪЩЕРЯ СИ, САМОУБИВА СЕ.

Беше ми показала изрезката по-миналото лято. Виждам я в представите си съвсем ясно.

— Най-естественото нещо на света е да се преместиш другаде. Това не е „подозрително“. Не е нужно да се криеш, Ава. Няма от какво да се криеш.

— Знам — каза тя.

Вярва, че знам какво говоря. Приема думите ми. Вярва ми доколкото може. И аз ѝ вярвам. Приех за истина всичко, което ми каза. Откъде съм сигурна, че е истина? Доверявам се на думите ѝ и на изрезката от вестник, която може да не е нищо повече от плод на нечия фантазия? Определено през живота си не съм била сигурна в никоя истина по този начин.

Докато плевяла зеленчуковата градина зад къщата им в Индо, Юта, чула изстрел, влязла през задната врата, минала през кухнята и излязла в предната стая. Мъжът ѝ седял на креслото си. Дванайсетгодишната им дъщеря Дон лежала на килима пред телевизора. Ава застанала на прага и задала въпрос — не помни дали е попитала „Какво стана?“ или „Какво беше това?“. Мъжът ѝ отговорил:

„Наказах я. Тя ме омърси“. Ава отишла до дъщеря си и видяла, че е гола, че главата ѝ е премазана от тежки удари и че е простреляна в гърдите. Ловната пушка била на малката масичка. Взела я. Прикладът лъщял.

— Предполагам, че се страхувах от него — каза ми. — Не знам защо я взех. Тогава той ми нареди: „Остави я“. Аз отстъпих заднешком към вратата, но той тръгна подире ми. Застрелях го. Той падна напред, буквално върху мен. Оставих пушката на пода близо до главата му, край вратата. Излязох и тръгнах по улицата. Знаех, че Джейсън трябва да се върне от тренировка по бейзбол и не исках да влиза в къщата. Пресрещнах го на пътя и отидохме у госпожа... — Млъкна, сякаш името на съседката ѝ не биваше да се произнася гласно — при една съседка. Оттам се обадох на полицията и повиках линейка. — Рецитираше историята тихо. — Всички решиха, че е убийство и самоубийство. Аз си мълчах.

— Разбира се — казах с пресъхнал език.

— Аз го застрелях — добави тя и ме погледна, сякаш за да се увери, че съм разбрала. Кимнах.

Така и не ми каза името му или фамилиното им име. Еванс било бащиното ѝ име.

Веднага след двойното погребение помолила съсед да ги закара с Джейсън до най-близкия град с железопътна гара. Взела всичките пари, които мъжът ѝ бил скрил в килера под запасите от храни, складирани там за евентуална ядрена война или комунистически преврат. Купила два билета за следващия влак в западна посока. Влакът бил за Портланд. Още от пръв поглед разбрала, че Портланд е „твърде голям“, както ми каза. На автогарата, малко по-надолу по улицата, където била железопътната гара, чакал автобус за крайбрежните области. Попитала шофьора: „Закъде пътува този автобус?“. Той изредил имената на крайбрежните градчета, през които минавал. „Избрах този, който ми се стори най-далечен“ — каза ми.

С десетгодишния Джейсън пристигнали в Клатсанд една лятна привечер, малко преди да се стъмни. Мотел „Бяла чайка“ бил пълен и госпожа Бринези я изпратила в „Убежището на Хана“.

— Госпожа Шото беше мила — каза ми Ава. — Не попита защо идваме пеша или други неща. Когато стигнахме, вече беше тъмно. Не можех да повярвам, че е мотел. Виждах само дървета, като в гора. Тя

само подхвърли: „Е, този млад човек изглежда уморен“ и ни настани в, островърхото бунгало — само то беше свободно. Помогна ми да разгъна походното легло за Джейсън. Наистина беше мила. — Искаше да говори повече за тези подробности, за откриването на рая. — На следващата сутрин отидох в офиса и попитах дали знаят къде бих могла да си намеря работа, а господин Шото отговори, че имали нужда от камериерка на пълен работен ден. Като че ли бяха чакали мен — каза по своя искрен начин и вдигна очи към мен.

Не се съмнявам в Провидението, което предлага подслон. Дали обаче то е сложило пушката в ръцете ѝ? Или в неговите?

Тя и Джейсън имат малък апартамент, пристройка към къщата на Ханингър на улица „Кларк“. Предполагам, че държи снимка на дъщеря си Дон в стаята си. Училищна фотография 14 на 22, в рамка — усмихната седмокласничка. Не трябва да си въобразявам каквото и да било за Ава Еванс. Това не е почва за въображението. Не бива да си представям трупа на детето върху килима, между малката масичка и телевизора. Не би трябвало да си позволявам да си го представям. Ава не би трябвало да си го спомня. Защо искам да си намери по-добра работа, по-приятна работа, по-голяма заплата — какви ги говоря? Преследване на щастието?

— Трябва да почистя бунгалото на господин Филбърн — каза тя. — Чаят беше чудесен.

— Сега? Но ти свършваш работа в три, нали?

— Е... той има странен режим. Помоли ме да не чистя преди четири.

— Значи трябва да чакаш да стане четири? Какво нахалство! — възнегодувах. Възмущението, големият лукс на средната класа. — За да може той да излезе да бяга за здраве? Ще отида и ще му кажа да се удави в потока! — Бих ли го направила? Ако бях камериерката?

Ава ми благодари отново за чая.

— Беше ми приятно да си поговорим — каза ми. И тръгна по грижливо почистената алея, която се виеше между бунгалата, между старите смърчове, внимателно, всяка крачка точно пред предишната. Никакви внезапни движения.

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.